

Cílem nastoupivší komunistické totality byla také likvidace selského stavu, známá pod názvem Akce K („kulak“). Směrnice číslo 27 vstoupila v platnost 1. listopadu 1951.

Směrnice určovala rodinným příslušníkům tzv. „vesnických boháčů“, odsouzených soudem nebo národním výborem, „nové pracovní místo a místo nového pobytu mimo obvod obce dosavadního bydliště“, čímž se rozumělo vystěhování pokud možno do vzdáleného kraje. Mezi rodinné příslušníky se počítaly všechny osoby, které žily se sedlákem v době zahájení trestního stíhání ve společné domácnosti.

Rodinní příslušníci byli nuceni se vystěhovat zpravidla do tří dnů po vynesení rozsudku nad obžalovaným sedlákem. Celou organizaci deportace dané rodiny měl na starosti příslušný okresní národní výbor, včetně zajištění dopravních prostředků, za dohledu Státní bezpečnosti, a na náklady vystěhovaných.

Podle směrnice mohl prokurátor z propadlého majetku v trestním řízení vyjmout nejnutnější majetek k zaopatření rodiny, do kterého spadalo nutné osobní šatstvo, prádlo, zásoby potravin na pár dní či nejnutnější bytové zařízení jako stůl, židle, postele a skříň.

Na druhou polovinu usedlosti, kterou zpravidla vlastnila manželka nebo děti, byla uvalena národní správa a byla bez náhrady převedena do užívání místního JZD nebo státního statku. „Rodinné celky“ byly umísťovány na předem vytipované státní statky do nevhodných bytových prostor. Deportované rodiny zde žily pod dohledem a nesměly se vzdalovat z určeného místa, například ani na pohřby do původního bydliště apod.

Akce K („kulak“) probíhala ve dvou vlnách v období let 1951–1953, její délku limitoval zejména nedostatek vhodných míst pro deportované rodiny, ale i finančních prostředků. Akce byla pozastavena v létě 1953, ovšem přesídlování pokračovalo až do podzimu téhož roku. Jako běžná praxe se v dalších letech udrželo přemísťování „závadných rodin“ v rámci jednoho okresu či kraje.

Formálně byla Akce K zastavena až v lednu 1954. Jako důvod se uváděl fakt, že akce „pro nedostatečné politické zajištění a nesprávné provádění nesplnila svůj účel“, což konkretizovaly následující hlavní body: vystěhování se konalo často proti vůli vesnice, aniž byli odsouzení sedláci patřičně odhaleni jako „škůdci vesnice“. Komise špatně vybíraly osoby k přesídlení, často šlo o lidi přestárlé, nemocné, ženy s malými dětmi nebo o rodinné příslušníky, kteří bydleli a pracovali mimo vesnici, atd.

Akce však způsobila totální rozvrat venkova a vážně narušila tradiční venkovskou pospolitost. Podle odhadů bylo vysídleno 3000–4000 „rodinných celků“. Připomeňme si příběhy některých z nich.

☐ Peníze nenahradí útrapy a ponižování

Josef Bartoš (*1935) sedlačil 20 km od tehdejší Prahy v obci Újezd nad Lesy, v sousedství obcí Klánovice a Koloděje. V roce 1952 byli komunisty násilně vystěhováni. Zde je jeho příběh:

Hospodářský statek byl založen ve 2. polovině 19. století prarodiči Josefem a Annou Bartošovými. Sedlačilo se přibližně na 20 ha polností, na nichž se pěstovalo obilí, řepa, brambory a vojtěška pro dobytek, krávy i prasata. Nechyběl zde pár koní, mlátička, samovaz, pluhy a ani vše potřebné pro sklizeň brambor a řepy. Od roku 1949 jsme dokonce vlastnili traktor.

Prarodičům se narodily tři děti. Nestarší syn Josef (*1905), můj otec, který se po návratu vojny v roce 1927 začal o hospodářství starat, Božena (*1908) a bratr Emil (*1910). Ti si v dospělosti založili své rodiny, ze statku se odstěhovali a nadále žili ve shodě. Můj otec, sedlák tělem i duší, si našel dívku Marii (*1909) z Masojed a o dva roky později jsem přišel na svět já, v pořadí třetí a tím i poslední Josef našeho rodu.

Dětství jsem prožíval v harmonickém rodinném soužití. Měl jsem vztah k půdě, zvířatům i myslivosti. Po skončení druhé světové války jsem již doma pomáhal pracovat. Nastala doba rozkvětu, dařilo se i nám na statku. Otec měl sjednané nájemní smlouvy, a tak se hospodařilo přibližně na 35 ha. Na statku stály dvě obytné budovy. Jedna z nich sloužila jako vejminěk pro prarodiče s místností pro kočího a pomocníci v kuchyni. Ve druhé budově s číslem popisným 10 bydlela naše rodina. Pamatuji se, jak jsem denně brzy ráno před odchodem do školy ve svých třinácti letech jezdil pro zelené krmení. Pomáhal jsem i při žních a ostatních sklizních. Brával jsem to jako samozřejmost. Zábava, sport i jiné zájmy následovaly až po odvedené práci. Musím přiznat, že občas jsem ostatním klukům skoro záviděl.

Zkáza váženého občana

Blížil se osudový rok 1948. Viděl jsem rodiče, že mají starosti. Stále něco řešili, ale před námi dětmi se to snažili nedat na sobě znát, aby nás nezatěžovali. Už to nikdy nebylo pohodové. Otec byl často volán na MNV, na čemž jsme zpočátku nic divného neshledávali, neboť v letech 1935–1947 byl členem úřadu. V obci ho brali jako váženého občana. Dokonce vím, že dědeček Josef byl po vzniku republiky nějaký čas i starostou obce. Po únoru 1948 se vše změnilo, bolševici se dostali k moci a začali s myšlenkou založení JZD v obci Újezd nad Lesy. Chtěli docílit toho, aby otec vstoupil do JZD dobrovolně, čímž by přesvědčili i ty ostatní. Otec trávil spoustu času u výslechů, kde mu vyhrožovali zabráním statku a vystěhováním. Tak to dělali všem neposlušným. Dobře věděli, že bez našeho statku nelze JZD založit, neboť náš statek byl největší v obci. Bolševici byli založením družstva posedlí, chtěli se srovnávat s okolními obcemi Koloděje, Běchovice, Dolní Počernice a jinými, kde se nacházely velké dvory a JZD se jim tam podařilo založit. Otec stále nevěřil, že o statek přijdeme. Stále plnil dodávky, dokonce snížil i výměru polností na 15 ha, ale ani to nám nepomohlo.

V roce 1950 byla zřízena Státní traktorová stanice a všem sedlákům bylo nařízeno předat veškeré strojové vybavení i s traktory do této stanice. Za odevzdanou úrodu jsme nedostávali žádné peníze, vše šlo na účet do banky. Úhrady se prováděly převodem. My jsme mohli žít jen z peněz, které jsme utržili za prodej mléka a vajec tzv. „přes ulici“. Někteří místní si u nás zvykli nakupovat a pamatují si to dodnes.

Nátlak

Rokem 1950 začalo to nejsmutnější období naší rodiny. Když mi bylo 15 let, začal jsem chodit

do Hospodářské školy v Liblicích u Českého Brodu. Při předání vysvědčení v roce 1951 jsem byl ze školy vyloučen. Naštěstí se jeden slušný profesor nebál a zařídil můj přestup do školy v Třeboni. Tam jsem zůstal tři měsíce, než si pro mě v listopadu otec přijel. Ani mně bolševici nedovolili studovat nebo se vyučit. Zůstal jsem s rodiči doma a pracoval s nimi na statku. V té době nás hlídali, jak jen mohli, chodili nás kontrolovat přímo do statku. Také se stalo to, že pro lepší výhled na statek si jeden soudruh vylezl dokonce na strom. Usnul na něm, spadl dolů a zlomil si ruku. Dlouho se o tom vyprávěla i v hospodě humorná příhoda. Ve skutečnosti to bylo spíše smutné. Kontroly a předvolání otce neustále pokračovaly. Nátlak vyvíjený na tátu byl v roce 1952 obrovský. Soudruzi na MNV počkali, až budeme mít všechnu úrodu pod střechou a ve složení Helma, Soustružník, Jiřík, Amlerová, Matějka, Drábek, Vokoun a Kyncl začali připravovat naše vystěhování.

Stěhování

Osudným dnem byl pro nás 15. srpen 1952, kdy přijel s poslední fůrou pšenice na dvůr k mlátičce. Z MNV přišel Hejma, Drábek a esenbák. Předali otci zápis o vystěhování bez náhrady na byt, neboť všechny jejich nabídky vždy odmítl. Uvedli zákon č. 55/47, dle kterého byl náš statek zabrán do povinného nájmu. Všechny věci, které byly součástí hospodářství, jsme tam museli nechat, třeba i lopatu. Odstěhovat jsme mohli jen nábytek a osobní věci z rodinných domků. Takže dne 15. srpna 1952 jsme na malý nákladník pana Říhy z Újezda naložili malý kredenc, postele, peřiny a nejnutnější oblečení. Přijali jsme pomoc rodinného lékaře MUDr. Dolejšího z Jiren, který měl v té době volný byt v malé vesnici Záluží u Čelákovic, vzdáleného asi 15 km od Újezda. Vchod do našeho rodinného domu zapečetili, vyklízení celého domu jsme museli provést do tří dnů. Ostatní nábytek jsme uschovali u příbuzných a známých. I to bylo těžké, protože v té době se lidé začali bát, aby neublížili sami sobě. Bylo to strašné. Ve svých sedmnácti letech jsem to vnímal jakou velkou křivdu a nespravedlnost. Loučení s domovem neumím ani popsat, nedá se to zapomenout! Otec i matka stále doufali, že se vrátíme. Podali si odvolání, ale vše bylo marné. Vše bylo zamítnuto i ministerstvem zemědělství. Těžko se dá tato hrůza popsat.

Kulacká rodina

Začali jsme žít druhý život s přívlastkem kulacká rodina a já byl vždy a všude synem kulaka. Neměli jsme peníze, a proto jsem si našel práci ve válcovně Kovohutí v Čelákovících. Abychom měli z čeho žít, pracoval jsem na tři směny. Byla to těžká práce, ale zůstal jsem tam až do nástupu na vojnu roku 1955. Povolán jsem byl k VÚ Brezno nad Hronom na Slovensko k 41. dělostřeleckému pluku. Sloužil jsem u „dopravky“, získal jsem řidičský průkaz skupiny C a jezdil s nákladním vozem, později i s autobusem, až do roku 1990. Ze Záluží jsme už nikdy neodešli. Když jsem odešel na vojnu, začali rodiče pracovat v místní cihelně Nehvízdky. Otec jako topič, matka jako dělnice. V roce 1962, přesně deset let po našem vystěhování, nám otec zemřel. Bylo mu teprve 57 let, psychicky křivdu neunesl. Matka zemřela v 66 letech roku 1975. Po návratu z vojny jsem se oženil, postavil si s manželkou Janou (*1941) v Záluží rodinný domek, kde jsme vychovali dceru Janu a syna Pavla. Nyní jsme již na penzi. Nikdo nás

nekádruje. Kulacký původ mi byl občas připomínán v zaměstnání a objevoval se i v posudcích našich dětí. Velké potíže byly při tom, aby se dcera vůbec dostala na vysokou školu a přetrvávaly prakticky až do sametové revoluce 1989.

Po "sametu"

A jak vypadal náš statek po „sametu“? Zlikvidován! Číslo popisné 10 neobyvatelné, zničené cikány. Jejich děti v roce 1967 zapálily stodolu a ohořelé zdivo bylo vidět ještě při předání nemovitosti Státním statkem Horní Počernice 17. 7. 1996, kdy ještě cikáni v čp. 9 stále bydleli. Hospodářství se už nedalo obnovit. Došlo k rozdělení majetku mezi dědice, a tím i k zániku statku u Bartošů.

V mém věku vím, že žádné peníze nemohou nahradit útrapy, ponižování a omezování aktivit v zaměstnání, neboť jsem to zažil osobně. Proto také moji oba rodiče zemřeli předčasně. Nikdy jsem to komunistům neodpustil. Pokud jsem nemusel, nekomunikoval jsem s nimi. Jsem přesvědčen, že kdyby se dneska dostali k moci, chovali by se stejně jako před šedesáti lety. Každé svědectví musí být zachováno a je dobře, že i na školách se děti konečně budou o těchto hrůzách také učit. Snad i mladí lidé budou tuto historii druhé poloviny 20. století vnímat jinak. Ještě v roce 1991 jsem měl možnost sledovat přímo v naší vesnici, jak byli bolševici zalezlí a nevěděli, co se stane. S tímto přesvědčením budu žít až do konce svého života.

Touha vrátit se domů

Sourozenci Marie, Květoslava, Václav a Vratislav Váňovi vzpomínají na neradostný osud, kdy se museli vystěhovat z rodného domova.

Rodiče Václav (*1917) a Marie (*1919) Váňovi hospodařili na zemědělské usedlosti ve Soušově u Pelhřimova, ke které patřilo 27 ha půdy a 5 ha lesa. Naše stavení čp. 5 a 6 stála hned vedle sebe. Naše bydlení se skládalo z velké kuchyně a pokoje. V kuchyni bydlela babička s dědou a v pokoji jsme spali my, čtyři děti a rodiče. V té době se vše soustředilo na chod hospodářství. Dbalo se na to, aby chlévy, pole a živý inventář (20 krav a 4 koně) byl v dobrém stavu. Když se něco kúpovalo, jednalo se o stroje na pole, vozy, mlátičku, samovaz, dojení, různé obrabeče a náčiní. Stavení jsme měli velice dobře udržované.

Nevstoupíš? Uvidíš!

V 50. letech vzniklo ve vesnici JZD. Po rodičích soudruzi chtěli, aby vstoupili. Ti se však vstupu bránili, a tak jim byly zvýšené dodávky vajec, masa, obilí, mléka a dalšího. Naše pole nám sebrali a vyměnili za jiná, neudržovaná, více členitá. Dodávky jsme plnili s velkými obtížemi, přesto k nám chodily kontroly, které počítaly vepře, prohlížely špajzku a kontrolovaly vejce. Běda nám, kdyby našly jiný počet vajec, než bylo určeno. Pomáhali nám sousedé Březinovi, u nichž jsme si mohli potraviny ukrýt. Nejdůkladnější byl nějaký tajemník z Pelhřimova, který prohlížel i skříň v pokoji a dokonce i mamčinu tašku. Zakázali nám veškeré pomocníky z

vesnice, a tak jsme my, děti, pomáhaly, na co jsme stačily. Dolní stavení, včetně stodoly, stájí, obytných místností i kolny přikázali vyklidit s tím, že ho údajně nepotřebujeme. Zabavili různé stroje – řezačku, výfuky i vozy. Bylo nám zakázáno používat elektrický proud ve dne, mlátili jsme tedy v noci. Mně bylo tenkrát deset roků, dávala jsem snopy do mlátičky. Maminka měla astma, s mokrým hadrem na obličeji tam ale musela být. V té době zemřel dědeček. Pro rodiče to bylo velké nervové zatížení. Tatínek řekl, že vše zlé přechkáme, i kdyby se měl přetrhnout. Otec byl prudké povahy a někdy se maminka při prohlídkách bála, aby soudruhy nevyhnal. To by bylo bráno jako trestný čin. Za poslední úspory po dědečkovi dokoupil tatínek mléko, které chybělo do splnění opět navýšených dávek. Přestože jsme všechny zvýšené dodávky splnili, tatínka někam stále volali.

Vystěhování

Dne 26. 5. 1953 večer přinesl rozhodnutí o vystěhování. Hned druhý den jsme museli stavení opustit. Jedno auto na odvoz našich věcí nám bylo přiděleno, druhé jsme si prý směli přiojednat a zaplatit. Více věcí, než se vešlo na obě auta, jsme si vzít nesměli. Veškerý živý inventář musel zůstat, dokonce i bílý pes Míša (snad ho potom někdo krmlil, ale dopadl asi špatně). Směli jsme naložit jen věci z kuchyně a pokoje, koupelna musela zůstat nedotčená. Babička s námi nemohla, protože byla nemocná. Šla bydlet k dceři do Nového Rychnova. Maminka s bratry (jeden měl v té době horečku) mohla sedět u řidiče a my ostatní jsme se vezli na korbě auta mezi skříněmi. Nejvíce mě mrzelo, že v době nakládání už lidé chodili na zahrádku trhat rozkvetlou kalinu. Poslední noc jsme přespali ve vesnici u Zíků a Farků. Byli to hodní lidé. Brzy ráno jsme vyrazili na cestu. Až za Prahou, od doprovodu, který měl nad námi dohled, jsme se dozvěděli, že jedeme na polské hranice do Andělky u Frýdlantu v Čechách. Škvírou v plachtě jsme sledovali ubíhající krajinu. Když jsme dojeli na místo, ocitli jsme se na velikém dvoře, kde všechno působilo tmavě a zašle. Dostali jsme vlhký byt s propadlými podlahami, nacházel se v přízemí. Museli jsme tedy oklepat a nahodit stěny, opravit okna, vyměnit podlahy a provést další úpravy, abychom tam mohli vůbec důstojně bydlet. Rodiče dostali práci v prasečáku. Tatínek však neměl prasata rád, miloval koně, a tak se snažil, aby se k nim brzy dostal, což se mu po roce práce podařilo. Později jezdil s traktorem. Nejraději pracoval na poli, kde nad ním zpíval skřivan. Maminka byla v práci spokojená. Svoji pílí měla dobré výsledky v chovu, a tak již první rok dostala za odměnu vepře. Na dvoře se konala veliká zabíjačka, všichni byli zváni, z vepře nezbylo nic. Veškeré soužití s lidmi probíhalo v dobrém. Žilo tam několik stejně „postižených“ rodin s podobným osudem. Vzpomínám na Basařovy, Hanauerovy, Hospodkovy a Koudelkovy. Do vedení statku byl určen mladý ing. Šlejtr, který se se starými hospodáři radil, a tatínek se stal jeho přítelem.

Trpké návraty

Přesto všechno se po domově stýská, a tak se postupně vystěhovalci snažili vrátit domů nebo alespoň blízko rodnému kraji. I náš tatínek koupil domek v Měšíně u Jihlavy, kam jsme se po osmi letech ve vyhnanství přestěhovali. Tatínek stále doufal, že se nějak bude moci vrátit na své hospodářství, protože měl stále zakázaný vstup do okresu. Bohužel onemocněl a dne 22. 12. 1967 zemřel ve věku 50 let. Maminka potom bydlela s nejmladším bratrem, který dostal

práci v Rodinově u Kamenice nad Lipou.

Po revolučních událostech v roce 1989 začalo probíhat vrácení majetku, ale všechno bylo ohodnoceno na minimální částky, které nejsou dodnes vyrovnány. Stavení už bylo spadlé, bez střech, jen obvodové zdi porostlé keři. Není divu, protože i v obytných místnostech chovali vepře a slepice.

Maminka chodila po ruinách a stále vzpomínala na krásné hospodářství, ze kterého musela odejít. Stále se tam toužila vrátit. Vše se muselo odklidit, srovnat se zemí a na těchto místech začal stavět dům mamčin vnuk a ona tam chtěla bydlet s ním. Avšak ještě před dokončením stavby 4. 2. 1999 zemřela.

A tak se ani jednomu z rodičů nepodařilo vrátit do rodného domova...

Tyto příběhy jsou skutečné. Stovky vyprávění sedláků, kteří tuto dobu prožili a byli pronásledováni, shromáždil a vydal ve dvou knihách Vyhnanci - Akce "Kulak" Miloslav Růžička. Zde vycházejí s jeho laskavým svolením.

{phocagallery view=category|categoryid=176|limitstart=0|limitcount=0}